

Učiteljski Tovariš

Šolanovsko politiško glasilo J. U. U. — sekcije za Dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pisem ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Naročnina letno 60 Din. za tuzemstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, da-ek posebe. Pošt. šk. rač. 11.197. Telefon 3172

Preganjanje učiteljstva po starih metodah...

Jugoslovensko učiteljsko združenje ne bo nikdar branilo nikogar, ki je kriv — toda krivdo je treba vedno prej dokazati. Pa ne dokazati pri zaprtih vratih, tako da prizadeti ja ne bo izvedel, kaj se mu očita, odnosno po verodostojnih osebah. Tudi taki primeri so se že dogodili, da so verodostojne osebe iznesle zadeve, o katerih istinitosti so bile povsem prepričane in je brezdvomno, da bi jih sicer ne iznašale — in vendar se je izkazalo, da so jih informatorji povsem pristrano in neresečno poučili.

V najhujših partizanskih časih, ko je bil učiteljski stan en sam večni popotnik, so se učiteljske premetitve inscenirale s časopisnimi noticami, da se je dobila vsaj neka podlaga za namene, ki se jih je iskalo.

Povsem nevzdržen je postal položaj za učiteljstvo na deželi v preteklih partizanskih časih, ko je bilo podvrženo nezdravemu lajškemu vmešanju v učiteljsko delovanje in vplivanju lajkov na učiteljska nameščanja. Stvarno delo je bilo nemogoče, ker nisi bil nikdar varen, da te ta ali oni iz zasede ne očrni in ne začne kampanje proti tebi. Učiteljstvo je bilo tedaj izročeno na milost in nemilost lokalnim lajškim mogotcem, ki so brez zadostne vesti in objektivne presoje posagali v učiteljska nameščanja in premeščanja.

V gotove kroge se je ukoreninil pravcati sport z učiteljskimi premeščanji in v našo javnost se je ukoreninila misel, da ima pravico že vsak nepoklicani vmešavati se v učiteljevo delo in učiteljska premeščanja. Prejšnje čase so imeli pravico sodelovati v tem pogledu krajevni šolski odbori. Ti so bili vsaj nekemu odgovorni, pozneje so se vmešavali v te zadeve že ljudje, ki niso bili odgovorni nikomur in ki niso čutili odgovornosti niti pred svojo vestjo.

In to je bilo nezdravo, to je bilo za učiteljski stan nevzdržno!

Zakon je predvideval stopnje kazni za uradnike in učitelje, ki se pregreše. Kot ena najvišjih kazni je premetitev. Lajki so pa zahtevali premetitev učitelja brez vsake predhodne službene ugotovitve krivde, povsem iz drugih kot iz stvarnih službenih razlogov.

Zato je bila upravičena zahteva učiteljstva, da se odstranijo vsi lajški vplivi pri učiteljskih nameščanjih in premeščanjih.

Razmere, ki so vladale v tem oziru nekoč, se ne smejo povrniti nikdar več! Danes je učiteljski stan strnjen in prepričani smo, da bo tudi strnjen nastopil vsi vsem nezdravim pojavom, ki ne zadevajo samo učitelja-poedince, temveč ves učiteljski stan.

Po 6. januarju 1929. so se razmere v tem pogledu izboljšale in učiteljstvo je upravičeno želelo in pričakovalo, da bo obvarovano pred starimi metodami.

Zato smo toliko bolj presenečeni nad sledečim:

»Jutro« št. 32. z dne 7. II. 1932. priobčuje:

»Sokol« na Rečici ob Savinji je zboroval preteklo nedeljo ob veliki udeležbi članstva. Zboru je predsedoval starosta br. Repenšek, ki je bil pri volitvah ponovno izvoljen za starosta. V odbor so še izvoljeni br. Gomiršek, br. Tiršek za prosvetarja mesto dosedanjega prezaposlenega šolskega upravitelja br. Kotnika, ki je obljubil seveda tudi za nadalje svojo pomoč. Za matrikarico je bila izvoljena s. Balohova, učiteljica, ki pa je bila par dni nato premeščena v Smartno ob Dreti, kjer bo gotovo kmalu osnovala novo sokolsko postojanko. Za predsednika razsodišča je zbor izbral br. Kosa. Nove člane sprejema starosta, ki vodi začasno matriko.«

»Jutro« št. 35. z dne 11. II. 1932. pa dodaje poročilo sledeči komentar:

Sokol na Rečici ob Savinji. Prejeli smo tale dopis: »Gospod urednik! V nedeljski številki »Jutra« z dne 7. t. m. ste priobčili dopis o občnem zboru Sokola na Rečici ob Savinji. Ko sem bil v nedeljo v gornjegrajskem kraju, me je poiskal starosta rečiškega Sokola g. Repenšek in me naprosil, naj izposlujem pri »Jutru« ugotovilo, da imenovani dopis glede volitve prosvetarja ni bil točen. Šolski upravitelj g. Zorko Kotnik ni bil namreč ponovno izvoljen za prosvetarja ne zaradi prezaposlenosti, marveč zategadelj, ker kot prosvetar kljub opetovanim pozivom ni hotel nositi sokolskega znaka in ker je na sokolski proslavi kraljevega rojstnega dne 17. novembra (proslava se je vršila 13. decembra in ne novembra, kot proslava ujedinenja in ne za kraljev rojstni dan. Op. uredn.) kot slavnostni govornik govoril tako neokusno, da je izzval glasen protest več uglednih gostov in da je morala proti njemu zategadelj nastopiti celo celjska sokolska župa. Z ozirom na to prosim cenjeno uredništvo, naj resnici na ljubo ugotovi, zakaj ni bil g. šolski upravitelj Kotnik izvoljen za prosvetarja Sokola na Rečici ob Savinji. Zahvaljujoč se vnaprej za to ugotovitev, se beleži z veseloštvom vdan Rasto Pustoslemšek, narod. poslanec. V Ljubljani, 9. februarja 1932.«

Kakor smo informirani, ni nihče pozval tov. Kotnika, da mora nositi sokolski znak. Govor, ki ga je govoril tov. Kotnik na sokolski akademiji, je bil sprejet z dolgoletnim odobravanjem ter je v originalu predloženo oblasti, da se prepriča o zadevi iz govora samega. Na drugem mestu priobčujemo govor tov. Kotnika, ki ga je imel na ustanovnem občnem zboru Sokola v Rečici, ki dovolj priča proti vsem podtikanjem napram njemu z gotovih strani.

Sokolska župa v Celju pa je podala sledečo izjavo:

IZJAVA.

Podpisana Sokolska župa v Celju izjavlja, da dopis narodnega poslanca gosp. Rasto Pustoslemška v »Jutru« od dne 11. t. m., glede trditve, da je morala celo Celjska sokolska župa nastopiti proti bratu Zorku Kotniku, šolskemu upravitelju v Rečici ob Savinji, ne odgovarja resnici.

Na ustanovnem občnem zboru Sokolskega društva v Rečici ob Savinji je brat Zorko Kotnik otvoril zborovanje z lepim, nacional-

nim govorom, s katerim je navzoče kmečke fante in može navduševal za pristop k Sokolu. Podpisana funkcionarja sokolske župe sta bila navzoča na tem zboru in potrjujeta resnici na ljubo golo istino.

Na ustanovnem občnem zboru je bil br. Zorko Kotnik izvoljen za starešino društva ter je po svojih močeh storil za društvo, kar je mogel. Ko pa je društvo izgubilo tajnika in je bilo v kraju težko dobiti mu namestnika, je brat Zorko Kotnik odložil mesto starešine ter prevzel mesto tajnika, ki ga je tudi vestno upravljal, pozneje je pa prevzel mesto prosvetarja.

Celje, dne 19. februarja 1932.

SOKOLSKA ŽUPA CELJE.

Smertnik, s. r., starešina. Geč, s. r., tajnik.

Iz avtentičnega vira je informirana sekcija, da gospod narodni poslanec R. Pustoslemšek ni zainteresiran na stvari ter je storil le to, za kar so ga naprosili lokalni faktorji njegovega poslanskega okraja, ki jih smatramo tudi kot odgovorne za celo nelepo zadevo.

Otvoritveni in programatični govor Zorka Kotnika, predsednika sreskega društva JUU za Gornji grad, na ustanovnem občnem zboru Sokola na Rečici ob Savinji.

Programatični govor Zorka Kotnika ob ustanovitvi Sokola v Rečici ob Savinji.

V imenu društvene uprave sokolskega društva Rečica ob Savinji pozdravljam vse, ki so počastili s svojim obiskom naš prvi javni nastop. Enako pozdravljam brate in sestre sosednjih bratških društev, ki so prišli danes k nam in nam bodo s svojim sodelovanjem pomagali, da bo ta prvi javni nastop čim veličastnejši. Poseben pozdrav pa veljaj zastopniku Celjske sokolske župe.

Pr eden pa pričnemo z javnim nastopom, naj mi bo dovoljeno, da vzkliknem najvišjemu zaščitniku in vodjina naše države: Naj živi Nj. Vel. kralj Aleksander — naj živi starosta S. K. J. prestolonaslednik Peter!

Dal Bog, da se bo razvijala naša lepa Jugoslavija pod vodstvom Karadorđevićev čim lepše, da postane še močnejša na zunaj in znotraj, da dočakamo dan, ko bomo v njej združeni vsi bratje — tudi oni na jugu in severu — in v to nam Bog pomoz!

Zdravo!

Otvoritveni nagovor Zorka Kotnika na ustanovnem občnem zboru Sokola v Rečici ob Savinji, dne 20. septembra 1931.

Ko zborujemo danes tukaj, vem, da lahko berem vsem bratom iz oči nekaj ponos, češ, smo pa le fantje od fare, ki nekaj veljamo.

Z veseljem smo stopili v to organizacijo, ker posebno mladeniške organizacije so potrebne, potrebne danes tem bolj, ko s strahom gledamo po svetu breznačelno vrvenje velike mase, ki zija tja v en dan in kriči: Jesti in piti, veseljačiti in uživati, in ne gleda na splošne slabe gospodarske, pravne in telesne posledice. Posebno opažamo ta žalostni pojav pri moderni mladini, ona boleha, nima pravega veselja do življenja, valovi strasti jo mečejo sem in tja kakor razburkano morje orehovo lupino. Temu je odpomoči v organizaciji, posebno v organizaciji — če se pravilno pojmuje — v katero smo tudi mi stopili.

O postanku organizacije, o njeni potrebi, ki jo je spravila na svet, se hočem danes dotakniti čisto kratko te točke, to pa zato, ker se organizaciji dela tolikokrat krivica, kot bi ona nas potrebovala, ne pa mi nje. Pa človek jo potrebuje, posebno mlad človek.

1. Človek potrebuje za dušo prijateljstva, kakor telo jedi in pijače. In ravno prijateljstvo je tisto, ki vzdržuje organizacijo, je njeno bistvo, je njen obstoj. Prijateljstvo se pa sklepa v mladosti. Na prijateljstvu sloni naša skupna narodna zavest. Vsak dan opažamo, da nastane med fanti, ki so bili do sedaj tuji, prijateljstvo — bratstvo, ako se nahajajo v isti organizaciji.

2. Organizacija vzdržuje v človeku nesebičnost, vzgaja značaj, ker zatira v njem izrodke egoizma (samovolje) in vzdržuje smisel za skupnost. Treba je vedno žrtve, da se prihaja k sestanku, k predavanjem, da se pride do ljubega, do skupnosti, pa si človek, ki je rad tako svojeglaven, ukloni voljo in uči premagovati, kar mu je treba znati, če hoče na svetu med ljudmi živeti.

3. Organizacija izobrazuje. Človek se ne loči od živali v tem, da lahko uživa vino, pivo in žganje, ampak po izobrazbi. V mladem človeku je želja po izobrazbi, da vidi, da sliši. Znano je, da je človek, ki nikamor ne gre, najbolj radoveden, gotovo hoče vse zvedeti od drugih, ker je sam prelen, da bi se sam poučil. To opažate pri sta-

rih ljudeh, kateri nimajo nobenega smisla za kakšno organizacijo, pa če pridete z njimi v dotik, čisto do golega vas hočejo sleči, vse zvedeti od vas, kako je tam in tam, kakšen kruh imajo, kaj so rekli itd. Seveda radovednost je nekaj drugega, ko želja po izobrazbi.

Zivljenje je pa tako, da ti plemeniti nagoni v človeku bolj in bolj otope, da se človek bolj in bolj približuje živali, a to prepriča organizacija, v kateri je udružen, ki ga navaja tudi na potrebe duha in srca.

Torej organizacije so potrebne, potrebne zlasti mladeniške organizacije, ker v mladosti je sila po napredku. Mladeniči, polni moči, polni veselja, se zbirajo v SKJ, da si tam urijo telo, utrijujejo narodno zavest — oživljajo ljubezen do vsega kar je sveto, dobro in lepo.

Naš narod mora biti zdrav. Delo dela človeka zdravega, gibanje v naravi ga dela veselega in telovadba preprečuje bolezni: telovadcu gleda zdravje iz oči in se kaže v vsaki njegovi kretnji. Gibčen in okreten je tudi kmečki in delavski fant telovadec. Od kod pa pride, da je tudi med izobraženci toliko fantov neokretnih, čeravno prebirajo knjige o lepem vedenju. Edini odgovor: Nikdar se niso učili imeti svoje telo v oblasti in mu ukazovati, telesa niso urili, nikdar niso telovadili. A telovadec se navadi z uporabo energije, ki je pri telovadbi neobhodno potrebna, neustrašeno javno nastopiti, se ne ustraši množice in se ne zboji javnega mnenja. Navadi se discipline, pokorščine, ubogljivosti, po kateri danes tako tožijo vsakovrstni predstojniki, katere propad je vzrok da je toliko družin nesrečnih, da gredo leto za letom posestva na kant, ljudje pa v tuji. Tisto sanjarstvo, ki je sad opolzkega berila, ki povzroča prazno srce in puhlo glavo, tista mehkušnost, ki kaže posledice v brezdelju, nasladnosti in zapravljenosti, vse to dobi v telovadbi dobrega zdravnika, ki žive slabo nadomesti z lepimi čednostmi, ki so najboljšje priporočilo za mladeniče: vztrajnost, pogum, veselje do dela in premagovanje samega sebe. In Sokol, ki dela za svojo organizacijo z vsem srcem, s celo dušo, bo vzljubil to organizacijo in bo nanjo priklenjen. A opozarjati moram, da nikdar ne smemo delati le radi telovadbe, ker sicer je nevarnost, da se ta lepa organizacija s precejšnjem telovadbe sprejme v parado in sport. Ne zabimo, da je telovadba le sredstvo, namen za krepitev volje, samozavesti, krepitev vere v boljše bodočnost našega naroda.

Tudi druga nevarnost je. Mnogo fantov vstopa v sok. organizacijo radi lepe uniforme. Treba pa je, da si je vsak svest tega-le: Rdeča srajca ni prijetna, ni mehka in lahka kakor od svile, rdeča je, raskava, peče in žge. Peče in žge pa zato, ker je znak gorečnosti, ker je znak ljubezni, ker je simbol slovanskega bratstva.

In samo tisti, ki ima te lastnosti, nosi brez strahu njih simbol. Kdor je pa mrzel, brez tega ognja, brez ljubezni do slov. bratstva in edinosti, tega bo rdeča srajca ožgala, kakor ožge goreče železo mrtev vosek. Le enako gorkemu ognju ne škoduje in le goreče srce, le nepokvarjeno dušo, le veliko ljubezen do jugoslovanstva in slovanstva sploh, bo rdeča srajca pokrivala brez nevarnosti, drugače mu bo pa le v zasmeh in pogubo.

Sprožiti hočem nekaj točk, ki so v tako tesni zvezi z našim dobrim ali slabim uspehom, ki so bolj ko manj znane, pa se na žalost nanje pozablja.

1. Eden prvih pogojev dobrega člana je, da je nesebičen. Postranska reč je, kako delajmo, glavno je, da si v dno duše prepričan, da nam je potrebno delati. Vsak naj dela tako (seveda v okviru društvenih pravil), ka-

kor misli, da je najboljši. Tako bomo največ dosegli; vsak naj dela iz ljubezni do organizacije. Ne sme pa nas brigati to, kako eni ali drugi sodijo o našem delu. Če sem storil to, kar sem zmožil po svojih močeh, sem storil svojo dolžnost, da sem le zadovoljen sam pri sebi — te notranje zadovoljnosti mi nihče ne more vzeti. Naša organizacija naj bo zveza dela in zaupanja v končno zmago slovenstva. Sleherni član se mora zavedati, da je njegovo delo neobhodno potrebno.

Veselje do dela jemljejo taki člani, ki mislijo, da velika večina članov nima nobene razsodnosti, da dela vse narobe in da so edino oni, ki razvidijo položaj. Taki člani so naravnost škodljivi društvu. Kdor si ne upa s pametnimi razlogi zastopati svojega mnenja in si pridobiti med člani večine, tak s svojimi čisto otročiji šikanami tudi ničesar ne doseže, razen tega, da društveno gibanje zastaja.

Zalosten pojav v društvu je čisto tudi ta, da nekateri člani, mesto da bi svoje zmožnosti udeleževali, le bolj zabavljajo, a se ne oprimejo nobenega dela. Treba si je iztrgati iz srca zavist, otresti se prehude kritike in krepko prijeti za delo. Napačno je misliti, da naj sloni vse društveno delo na odbornikih, če bi to bilo, potem so do ostali člani odveč. Vsak član se mora dalje zavedati, da ni sam in da ima dolžnosti tudi do bližnjega. Iz ljubezni do drugih mora vse storiti, kar bi jim utegnili prijati, opustiti pa kar bi jim moglo škoditi, kar bi jih žalilo ali spravilo v nevoljo. Vsak tvoj korak bodi premišljen, dobrohoten in ljubezljiv.

Kar medsebojno prijateljstvo - bratstvo največkrat kvari, je prevzetnost.

Komur je za stvar, ta bo z veseljem hodil k vajam, k sestankom, naj bo voditelj ta ali oni. Mi se ne zbiramo zato, da politiziramo in modrujemo, ampak zato, da vzbudimo vso jugoslovensko mladino, da se vname za vse lepo in pošteno, in laž in nennavnost osovraži.

Gotovo pa je, da društvo le tedaj cveti, če ima v odboru take fante in može, ki uživajo zaupanje večine. Zato si pa člani sami volijo odbornike. Vsem se pa nikoli ne more ustreci, a tudi tisti, čegar želja se ni uresničila, bo ostal trden, bo z veseljem delal za procvit organizacije in se pokoril odredbam odbora, saj ne gre za posameznika, ampak za vso organizacijo.

Ni večje ovire za delovanje v društvu, kot medsebojno nerazumevanje in preziranje. Na ljubo društvu vas prosim, varujte se tega, bodimo res združeni, potem smemo upati v dobre uspehe. Marsikdaj pade kaka žaljiva opazka — saj smo vsi ljudje, polni slabosti — a pravi član ne bo zato vzkipek, ker se zaveda, kako škodo bi napravil društvu. Najprvo se sporečeta dva člana, ta potegne na svojo stran tega, oni drugega, pa imamo v društvu dva tabora. In kako potem delati?

Zato pa ima vsako društvo tudi razsodišče in po pravilih se mora vsak član, ki je prizadet, tej razsodbi pokoriti.

2. Podlaga razvija vsake organizacije je red, disciplina. K sejam, telovadbi, predavanjem prihajaj zato vedno ob pravem času. Ne zamujaj in ne opuščaj vaj! Brez mene bodo že naredili. Ni res! Pomisli, kak nered povzročiš z zamudo! Drugi čakajo in potem odhajajo z zamudo in zakasneli nejevoljni domov in drugič se tudi ti poslužijo take razvade.

V društvu mora biti nadalje parlamentarno, demokratično življenje. Nasprotniki moramo biti takim pojavom v društvu, kjer se komandira. Fantje se morajo zavedati, da nimajo samo ušes, ampak tudi usta. A če naglašam, da imajo pravico govoriti pri vsem, kar se zgodi in se ima zgoditi v društvu, prav tako naglašam tudi dolžnosti, katere se morajo izpolnjevati, ako hoče organizacija obstojati.

Načelnika se mora ubogati, naj velja, kar hoče. Duh discipline je potreben za vse naše javno življenje.

Ko govorim o našem razmerju do dela, je neizogibno, da se bom dotaknil tudi vprašanja o našem razmerju do vere in cerkve, saj se s tema dvema činiteljema srečavamo dan na dan v življenju. In tu je potrebna popolna jasnost. Po zakonu SKJ ima vsak državljan, in to brez razlike vere, pravico biti član te organizacije. Torej se ni bati, da bi se kratila članom v tem oziru kaka pravica. Za me je samo eno jasno — sveto: vera, domovina in narodnost. V tem oziru ne priznam nobenih kompromisov in bi si ne dal kratiti pravic, ki mi pripadajo.

Ne smejo nas motiti ne plemenske, ne verske razlike. Kadar gre za dobrobit države — naše lepe domovine, moramo gledati, da vsi brez razlike stopimo na branik in delamo na to, da bo naša lepa domovina procvitela in se razvijala ter dočkala dan, ko bomo vsi eno — bratje pod streho hiše ene, katere gospodarji bodo potomci dinastije slavnega Karadorđevića.

V tem smislu, bratje, pozdravljeni z geslom:

Z vero v Boga, za kralja in očetnjavo!